

Ki volt Tarczy Lajos dédunokája?

A pápai kollégium egyik kiemelkedő tanáregyénisége, Tarczy Lajos 1807. december 6-án született a felvidéki Hetényben (Komárom vármegye). Nevelését szülei a helybeli református lelkészre bízták, majd a révkomáromi gimnázium diákja lett. A gimnázium elvégzése után a pápai kollégiumba került, ahol bölcsészeti és teológiai tanulmányokat folytatott. Tanárai korán felismerték kiemelkedő szellemi képességeit, így 1829–1830-ban már segédtanárként működött, a következő évben pedig főiskolai szeniorrá választották. 1831-ben beiratkozott a bécsi egyetemre, ahol behatóan tanulmányozta a fizikát és a matematikát.

Mándi Márton István halála (1831) után megválasztották a pápai főiskola „physica és bölcselettan” tanárává. Katedráját azonban még nem foglalta el: németországi körútra indult, ahol meglátogatta a berlini, göttingeni, marburgi és würzburgi egyetemeiket. 1833-ban iktatták be hivatalába. Az új, hegelianus filozófia hirdetőjeként szembekerült az egyházkerület vezetőivel és a tanári kar nagy részével. Megrovásként 1839-től kezdve nem taníthatta a filozófiát, így a matematika, fizika, természetrajz, vegytan (kémia), geológia és gazdaságtan tanára lett. 1838-ban a Magyar Tudós Társaság levelező, 1840-ben rendes tagjává választották. Jelentős szerepet játszott a Főiskolai Nyomda megalapításában (1838), amely aztán sorra adta ki munkáit²⁸. Legjelentősebb műve az Akadémia által 200 arannyal jutalmazott „Természettan”, mely több kiadást is megért. Több földrajzi, csillagászati és vegytani művet is írt. 1880-ban I. Ferenc József a „királyi tanácsos” címmel tüntette ki. A bécsi kórházban halt meg 1880. május 20-án. Sírja a pápai Alsóvárosi temetőben található.

Tarczy Lajos 1841. május 12-én a pápai református templomban kötött házasságot *Nagy Jozefával*, *Nagy István* táblabíró leányával. Házasságukból

²⁸ Főbb művei: Népszerű égrajz (1838); Természettan (1838); A német nyelvtan paradigmái (1838); Elemi ösmeretek a természettudományból (1839); Természetrajz elemei (1839); Tiszta mértan elemei (1841); Népszerű természettan (1843); Természettan elemei (1844); Kis természet-tan (1844); Földtan (1844); Gazdasági géptan (1864). — *Irodalom*: TÖRÖK József: Tarczy Lajos. = Akadémiai Emlékbeszédek 3/1. Bp., 1885. SZÉNÁSSY Árpád: Tarczy Lajos életútja. Hetény, 1983.

négyszer születt: *Laura* (1841. június 28.), *Dezső* (1843. január 15.), *Zoltán* (1844. április 25.) és *Lenke* (1846. január 18.) *Laura Perlaky Géza* földbirtokos felesége lett, *Dezső* ügyvédi pályára lépett és 82 évesen, 1924. december 20-án halt meg Pápán²⁹. *Zoltán* orvosi pályára lépett, Budapesten praktizált, és ott is élt feleségével, *Liszkay Ilonával*. Legifjabb gyermeküket, *Lenkét*, felsőőri *Zarka Dénes* Vas megyei közjegyző vette feleségül. Mondandónk szempontjából az ő házasságuk érdemel több figyelmet.

Két gyermekük született: *Elemér* és *Gizella*. *Elemér Iklódy-Szabó Júliát* vette el, *Gizella* pedig *bárdosi Bárdossy Jenő* (1861–1934) szombathelyi ügyvédhez ment feleségül. *Zarka Gizella* és *Bárdossy Jenő* esküvőjére a pápai református templomban került sor 1886. október 17-én. Az eseményről a korabeli sajtó is tudósított:

„Dr. Bárdossy Jenő szombathelyi ügyvéd tegnap délelőtt tartotta egybekelését a bájos *Zarka Gizella* urhölgygel a helybeli ref. templomban. A közönséggel már előre zsufolásig megtelt templomba a diszes násznép a fogatok hosszú során vonult. Az első kocsin a vőlegény ment az egyik násznagy, *Bárdossy István* árvaszéki elnökkel, a második kocsin a vőlegény atya, *Bárdossy László* kir. törvényszéki tanácsos alispánnal. A következő kocsikon a nyoszolyók és vőfélyek mentek és pedig *Tarczy Jolán* *Zarka Elemérrel*, *Kiss Vilma Szabó Lászlóval*, *Voyta Ilona Váry Szabó Elemérrel* és *Makara Mariska Maróty Jenővel*. Ezek után *Véghely Dezsőné Máday Izidor* miniszt. tanácsossal, *Kiss Lászlóné Saáry Lajossal*, *Váry-Tóth Vilma Kiss László* polgármesterrel, *Voyta Adolfné Tarczy Dezsővel*, *Tarczy Dezsőné Voyta Adolffal*, *Máday Izidorné* ifj. *Bárdossy Lászlóval*, *Horváth Izabella Pap Gábor* ref. püspökkel, *Néger Ágoston* apát-plébános *Bárdossy Kálmán* ikervári plébánossal, végül az örömszüilők: *Zarka Dénes* és neje, kiket a szép menyasszony (fehér brokát uszályos ruhában fehér gyöngyös csipke díszrel) követett a nyoszolyó asszonnyal, özv. *Nagy Szabó Ignácznéval*. Az esketési szertartást *Kis Gábor* helybeli ref. lelkész megható szép imával végezte. Az esküvőt az örömszüilők házában gazdag lakoma követte, melyen az első felköszöntőt *Pap Gábor* mondta a menyasszonyra, a másodikat *Néger Ágoston* az új házaspárra, azután *Kis Gábor* az örömszüilőket, *Véghely Dezső* az öröm-

Dr. Bárdossy Jenő.

²⁹ *Tarczy Dezső* jó nevű ügyvéd volt Pápán, 1870–1873 között a helyi jogakadémián is tanított. Az önkéntes tűzoltó egyesület megalakításában is részt vett, annak első jogásza volt. Betegsége miatt élete utolsó húsz évét visszavonultan és szegénységben töltötte. Vö.: *Pápai Hírlap* 1924. 52. sz. (december 27.) 1.

anyát, Zarka Dénes a nyoszolyó asszonyt és Véghegy Dezsőné, Kiss László az új párt, Maróty vőfély a koszoruleányokat, id. Bárdossy László az új párt köszönték fel stb. A lakoma alatt több helyről érkezett üdvözlő távirat. Az új pár az esti vonattal Szombathelyre utazott.”³⁰

Bárdossy Jenő és Zarka Gizella házasságából három gyermek született: Margit, László és Mária. Közülük László, aki 1890. december 10-én látta meg a napvilágot vált országosan ismertté. Mert ő lett később Bárdossy László magyar királyi miniszterelnök, aki a második világháború idején egy évig a magyar kormány élén állt, s akinek a nevéhez a Szovjetunió és az Egyesült Államok elleni hadbalépésünk fűződik.

Bárdossy László jogot Budapesten és Párizsban tanult, friss diplomával 1913-ban a kultusztárcához került, itt kezdte meg pályafutását. A minisztériumi ranglétrán nagyon lassan haladt előre. Segédfogalmazó és még 1918-ban is csak miniszteri segédtitkár. 1921-ben kapott miniszteri titkári kinevezést, közben pedig egy ideig Pest vármegye tanfelügyelője volt. Az önálló magyar külügyminisztérium megszervezése után, 1922. február 18-án került új munkahelyére: a minisztérium sajtóosztályának helyettes vezetője lett. 1926-ban kapott miniszteri osztálytanácsosi kinevezést, nem sokkal később már a sajtóosztály vezetője, 1930-ban pedig a londoni követség tanácsosa, tehát első beosztott tisztviselője, a követ távollétében a misszió vezetője. Londonban 1936 nyaráig szolgált, majd Bukarestben követi megbízással. Innen vezetett karrierje a külügyminiszteri székbe, amelyet 1940 januárjában foglalt el. Gróf Teleki Pál halála után Horthy Miklós felkérte a miniszterelnöki szék elfogadására. Hivatalát 1941. április 3-án foglalta el. Bárdossy László a miniszterelnöki tisztségben még egy esztendő sem töltött, amikor 1942 márciusában³¹, a kormányzó kívánságára lemondott. Rövid hivatali ideje alatt páratlan sűrűséggel torlódtak egymásra a sorsfordító események. A front közeledtével 1945 elején családjával együtt Szombathelyről Bajorországba telepedett át. Beutazási vízumot kapott Svájcba, s átlépte a határt: elnyelte őt egy gyűjtőtábor. Úri büszkeségét azonban mélyen sértette ez a helyzet, úgy vélte, hogy diplomataútlevele birtokában joga van családjával együtt szabadon mozogni. Ezzel azonban kihívta maga ellen a sorsot. Ügye a berni igazságügyi és rendőrségi miniszter elé került. A mellette szóló igazolások ellenére kiutasították és családjával együtt május 4-én áttették a német határon. Az amerikai hatóságok letartóztatták és hónapok múlva Magyarországra

³⁰ Pápai Lapok XIII. (1886) 42. sz. (október 17.)

³¹ Pontosan 1942. március 9-én. Vö.: Bölöny József–Hubai László: Magyarország kormányai 1848–2004. Bp., 2004⁵. 100–101.

szállították. 1945 október 29-én állították a népbíróság elé, amely a háború alatti szerepéért bűnösnek találta és kötél általi halálra ítélte. 1946 január 10-én végezték ki.³²

Tarczay Lajos pápai professzor sem Gizella unokája házasságkötését, sem dédunokái születését nem érthette meg. Mindazok a tények, melyeket előadtunk, mindeddig ismeretlenek voltak a pápai helytörténeti kutatás számára, de nem találkoztunk ezekkel a Bárdossy-család történetét feldolgozó munkákban sem.³³ A rokon szálak tisztázásával igyekeztünk megmutatni, milyen kapcsolatban állt a XIX. századi pápai professzor a XX. század közepének egyik meghatározó — bár vitatott szerepet játszó — államférfiával.

Bárdossy László (1890–1946)

³² Politikai szerepléséről, peréről és halálraítéléséről lásd: PRITZ Pál (sajtó alá rend.): Bárdossy László a népbíróság előtt. Bp., 1991. Bűnös volt-e Bárdossy László? Szerk. Jaszovszky Pál. Bp., 1996. PRITZ Pál: Bárdossy László. Bp., 2001. Uő.: A Bárdossy-per. Bp., 2001. SZERENCSE Károly: „Az ítélet halál”. Magyar miniszterelnökök a bíróság előtt: Batthyány Lajos, Bárdossy László, Imrédy Béla, Szálasi Ferenc, Sztójay Döme, Nagy Imre. Bp., 2002.

³³ BÁRDOSSY Péter: A Vas vármegyei Bárdossy család története = 2002. 5. sz. — Akit a család egyes ágainak története bővebben érdekel, tanulmányozza a család honlapját a www.bardossy.hu címen.

 Bárdossy László leszármazása

